

Pracovní pomůcka k provádění cenové kontroly

Tato metodická pomůcka, slouží výhradně pro vnitřní potřebu živnostenských úřadů, provádějících cenovou kontrolu. Metodická pomůcka není závazným příkazem k jednání a míra jejího využití se řídí povahou a složitostí případu.

Přehled základních souvisejících předpisů

1. Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen, ve znění pozdějších předpisů
3. Vyhláška č. 450/2009 Sb., kterou se provádí zákon č. 526/1990 Sb., o cenách
4. Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole
5. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Cenové kontroly jsou prováděny

- a) na základě požadavku Ministerstva financí na provedení cenové kontroly,
- b) z vlastního podnětu cenových kontrolních orgánů dle zaměření a plánů cenových kontrol,
- c) z vlastního podnětu cenových kontrolních orgánů na základě stížnosti nebo oznámení.

V případě, že cenový kontrolní orgán obdrží stížnost nebo oznámení, které mu dle působnosti nepřísluší, postoupí jej podle § 12 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, usnesením k vyřízení věcně a místně příslušnému orgánu.

Zákon v § 14 odst. 5 upravuje postup kontrolního orgánu před zahájením kontroly, přičemž uvádí, že zajistit důkazy v maloobchodě a ve službách lze i bez přítomnosti kontrolované osoby nebo osoby oprávněné jednat jménem kontrolované osoby za účasti osob zajišťujících prodej zboží nebo poskytování služby.

Současně může podle § 3 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole, kontrolní orgán provádět před zahájením kontroly úkony, jejichž účelem je opatření podkladů pro posouzení, zda zahájit kontrolu. O úkonech podle § 3 odst. 1 kontrolního řádu se pořídí záznam. Navazuje-li na tyto úkony kontrola, mohou sloužit skutečnosti takto získané jako podklad pro kontrolní zjištění. Podstatou provádění úkonů předcházejících kontrole je totiž právě opatření podkladů k posouzení, zda zahájit či nezahájit kontrolu. S tím souvisí též odlišení těchto úkonů od kontroly. Úkony předcházející kontrole však nemohou nahradit samotnou kontrolu. Dospěje-li kontrolní orgán v rámci jejich provádění k pochybnostem o souladu zjištěného stavu se stavem žádoucím, zahájí kontrolu, v rámci níž jsou konkrétní nedostatky identifikovány. S ohledem na zvýšení efektivity kontrolní činnosti však lze dílčí zjištění provedená v rámci úkonů předcházejících kontrole využít při navazující kontrole, aniž by bylo třeba tytéž úkony opakovat, čímž je současně eliminována též případná zátěž kontrolovaných osob. Záznam bude mít náležitosti protokolu dle správního řádu. Se záznamem je třeba seznámit přítomné osoby poskytující součinnost a následně také kontrolovaný subjekt.

Cenová kontrola je podle § 5 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole, zahájena prvním kontrolním úkonem, jímž je:

- a) předložení pověření ke kontrole kontrolované osobě nebo jiné osobě, která kontrolované osobě dodává nebo dodala zboží nebo ho od ní odebrala či odebírá, koná nebo konala pro ni práce, anebo jí poskytuje nebo poskytovala služby nebo její služby využívala či využívá, případně se na této činnosti podílí nebo podílela, jež je přítomna na místě kontroly,
- b) doručení oznámení o zahájení kontroly kontrolované osobě; součástí oznámení musí být pověření ke kontrole, anebo seznam kontrolujících, nebo
- c) první z kontrolních úkonů bezprostředně předcházejících předložení pověření ke kontrole kontrolované osobě nebo povinné osobě, jež je přítomna na místě kontroly, pokud je provedení takových kontrolních úkonů k výkonu kontroly třeba.

Cenová kontrola cenové evidence (§ 11 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách)

Při cenové kontrole ustanovení § 11 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, tedy zda je vedena cenová evidence, je třeba upozornit zvláště na nezbytnost správné interpretace ustanovení § 4 odst. 2 vyhlášky č. 450/2009 Sb., kterou se provádí zákon č. 526/1990 Sb., o cenách. V tomto ustanovení se uvádí, že evidence cen, kterou je prodávající povinen uchovávat, musí obsahovat údaje, z nichž je zřejmý název, popř. druh zboží, určené podmínky, k nimž se cena vztahuje, výše ceny, za kterou je zboží prodáváno, a období, v němž se za tuto cenu prodávalo.

Ze znění tohoto ustanovení prováděcí vyhlášky vyplývá, že cenová evidence nemusí mít žádnou předem určenou formu a dokonce také nemusí být ani k tomuto účelu samostatně vedena. Postačuje, když výše uvedené požadavky tohoto ustanovení bude splňovat evidence vedená k jiným účelům. Může se jednat kupř. o evidenci účetní, skladovou, operativně technickou evidenci vedenou podnikateli v rámci jejich obchodní činnosti. Jednotlivé údaje a informace požadované prováděcí vyhláškou nemusí být na stejné listině.

V případě kontroly cenové evidence se nemůže kontrolní pracovník omezit vůči kontrolovanému subjektu na požadavek, aby předložil cenovou evidenci, ale musí vyzvat k předložení např. dokladů, které splňují požadavky podle zákona a prováděcí vyhlášky na vedení cenové evidence.

Cenová kontrola označení zboží cenou (§ 13 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách)

Při kontrole dodržování ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách kontrolní pracovník nevyžaduje poskytnutí ceníku nebo jiné informace o cenách předem před koupí, ale ověřuje, zda kontrolovaný subjekt je schopen tyto cenové informace poskytnout na vyžádání.

Při cenové kontrole zaměřené na dodržování ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, tedy na označování zboží cenami při prodeji spotřebního zboží konečnému spotřebiteli, je třeba věnovat mimořádnou pozornost přesnému zdokumentování situace v prodejně v době kontroly. Doporučuje se např. pořídít fotodokumentaci, která by mohla usnadnit prokazování kontrolního zjištění.

Při cenové kontrole v maloobchodě se nejčastěji aplikuje ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách a § 5 odst. 3 vyhlášky č. 450/2009 Sb. Z těchto ustanovení vyplývá, že zákon dává přednost označení zboží cenou platnou v okamžiku nabídky a vztáženou k prodávanému jednotkovému množství zboží a určeným podmínkám, a to údajem o ceně na zboží, na regále, ve vitríně, na vývěsce nebo ve veřejně přístupném ceníku. Podmínkou vždy je, aby měl kupující možnost seznámit se s cenou před jednáním o koupi zboží bez nutnosti oslovení prodávajícího. Jednoznačný údaj o ceně musí být spotřebiteli k dispozici v okamžiku, kdy se rozhoduje o nákupu zboží.

Cenový kontrolní orgán může za určitých okolností připustit zpřístupnění ceny jiným přiměřeným způsobem. V některých případech (malé prodejny s širokým sortimentem, např. galanterie, lékárny)

skutečně není reálné vyžadovat dodržení podmínky, aby se s každým druhem zboží zákazník seznámil ještě před jednáním o koupi zboží. Za přiměřený způsob je zde možno považovat označení cenou na každém kusu zboží s tím, že zákazníkovi bude zboží na požádání předloženo prodávatelem. Podobně nabízí-li např. řemeslník své práce či výrobky inzercí v novinách, je možno za přiměřený způsob pokládat telefonické sdělení ceny.

V případě, že je po kupujícím požadováno zaplacení jiné ceny, než o které byl informován jako o nabídkové podle ustanovení § 13 odst. 1 a 2 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, je třeba tento postup považovat za nedodržení cenového předpisu.

Cenové kontrolní orgány se často setkávají s tím, že v hypermarketech a supermarketech je cenu možno zjistit jen na čtecím zařízení. Kontrolní pracovník by proto měl vždy ověřit, zda se v prodejně nalézá čtecí zařízení, na kterém si zákazník může ověřit cenu. Označení cenou pomocí čtecího zařízení a čárového kódu lze považovat za náhradní označení.

Vzhledem k tomu, že zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ukládá povinnost označit zboží cenou platnou v okamžiku nabídky, doporučujeme kontrolním pracovníkům ověřit cenu tohoto zboží i na pokladně. Z kontrolní činnosti, kterou v oblasti cen provádí Česká obchodní inspekce vyplývá, že je mnohdy účtována cena jiná, než je označená na zboží a v konečném důsledku se tedy nebude jednat o označení zboží cenou platnou v okamžiku nabídky.

Požadavek označování měrnou cenou se vztahuje na většinu potravinářských výrobků. Vzhledem k tomu, že smyslem ustanovení o povinnosti uvádět měrnou cenu je umožnit spotřebiteli porovnání cenové úrovně srovnatelných výrobků, nebude se tato povinnost vztahovat jen na velmi omezený okruh výrobků, kdy by takové označení cenou nebylo vhodné s ohledem na povahu výrobku nebo jeho účel. Patří sem zejména případy, kdy označení množství není z hlediska porovnání ceny významné. Například se může jednat o výrobky různých fantaskních tvarů. Je třeba proto vždy posuzovat, zda u daného konkrétního výrobku označení měrnou cenou spolu s prodejní cenou může přispět k lepší informovanosti spotřebitele porovnáním a posouzením cen. Povinnost označit výrobek měrnou cenou současně s prodejní cenou se od 1. 5. 2014 vztahuje i na prodej s obsluhou a na prodej formou samoobsluhy na prodejní ploše menší než 400 m² a na výrobky nabízené v prodejních automatech (Čl. II zákona č. 124/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 526/1990 Sb., o cenách).

V § 13 odst. 9 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, je uvedeno několik výjimek, kdy se nevyžaduje označit výrobek současně s prodejní cenou i měrnou cenou, zejména v závislosti na způsobu prodeje nebo na charakteru prodáváných výrobků. Označení oběma cenami se nevyžaduje

- při prodeji výrobků, jejichž balení je shodné s jednotkou množství, a tedy obě ceny by byly stejné,
- u co do hmotnosti velmi malých nebo velmi velkých výrobků, u výrobků, kdy je pro spotřebitele rozhodující např. tvar nebo provedení výrobku (čokoládové figurky),
- u výrobků, při jejichž použití není rozhodná měrná jednotka, protože u nich dochází k zásadním změnám objemu či hmotnosti,
- u rychle se kazících výrobků, kdyby nové a nové označování měrnou cenou vedlo k prodávám při prodeji,
- jestliže je v jednom balení prodáváno více různých druhů výrobku,
- jestliže jsou výrobky prodávány a spotřebovány v rámci poskytování služby,
- při prodeji v dražbách.

Ve Zlíně dne 18. 3. 2019

Zpracoval
Bc. Milan Jonák